

Min historiebok - en didaktisk berättelse

Av Roger Johansson

En lärarutbildning är som ett litet universum med byggklossar i ständig rörelse, där lysande stjärnor plötsligt blir till svarta håll och där rummet inte självklart anger vad som är upp och ner eller fram och bak. Vad som är en lärarutbildning eller vilka som är dess viktigaste kunskapsfält och uppgifter är frågor som har både nerv och intensitet i samhällsdebatten. En lärarutbildningsreform kan därför vara satt under revision redan innan de första avgångsstudenterna hunnit provas ute i klassrummen. Men på samma sätt förändras också den kunskap som ryms inom lärarutbildningens olika discipliner. Vad som är kunskap en dag kan vara skriande okunskap den nästföljande. Själva blodomloppet i detta universum genomgår således ständiga transfusioner.

I denna uppsats kommer jag att undersöka hur arbetarrörelsen framställs i amerikanska läroböcker för skolbruk under perioden 1880 – 1990. I den debatten har flera amerikanska historiker använt sig av läroböcker som en viktig källa till att synliggöra det amerikanska samhället:

”Examining textbooks through the lens of the ”nation” is an effective way to unmask these conflicts.”¹

Vad ställer detta för krav på en lärarutbildning och för utbildningen av historielärare?

Läroboken som narration

En lärobok har en rad komplicerade relationer till läroplaner, läromedelsförlag och till den lärare som använder sig av boken, samt eleverna i klassrummet.² Det är lärobokens relation till samhällsskedet som mera specifikt står i centrum för denna studie.

---

¹ Joseph, Moreau, *Schoolbook Nation, Conflicts over American History Textbooks from the Civil War to the Present*, The University of Michigan Press, Ann Arbor, 2003, s. 18.

² Svend, Södring-Jensen, *Historieundervisningsteori*, s. 57.

Jag menar att värderingar och samhällsrelevans utgör nyckelord när man försöker definiera vad som är specifikt för ett läromedel. Den norske forskaren Egil Johnsen poängterar i sin definition av läromedel den betydelse läroboken har för att strukturera vår omvärldsuppfattning när han skriver att en:

”...leareboka inngår i en meget sammensatt bruksprocess, er det også vanskelig å bestemme den som pedagogisk instrument. Den er verken bare fagbok, bare pedagogikk, bare litteratur, bare informasjon, bare moral eller bare politikk. Den er folkeopplysningens fribytter og befinner seg i grenselandet mellom samfunn og hjem, mellom vitenskap og propaganda, mellom fag og oppdragelse, mellom voksen og barn.”³

Mötet med historia

Skulle vi i Roy Rosenszweig och David Thalens efterföljd fråga människor *var* de möter historien skulle vi antagligen få samma svara som de fick för ett tiotal år sedan när de ställde frågan till vuxna amerikaner; för drygt nio av tio amerikaner träder historien fram ur familjefotografierna och endast hälften uppgav historieboken som mötesplats med det flydda.⁴

Utifrån deras resultat framstår kanske inte skolans historiebok som förstahandsval för forskarens frågor om människors möte med historia. Men samtliga medborgare har mött historia genom undervisningen inom det allmänna skolväsendet. Den förmedling som sker inom obligatoriska skolväsendet sker i en institutionaliserad form där samhället förmedlar ett historiskt stoff efter angivna läroplaner och med utbildade lärare som leder inläringen. Undervisningen i skolan är en del av en större institutionaliserad struktur som på motsvarande sätt reglerar utbildningen av lärare. Därför utgör det obligatoriska skolväsendet ett centralt studieobjekt - även om flera forskare har visat att skolan blivit allt mer ifrågasatt och utmanad i sin roll som kunskapsförmedlare av exempelvis populärkulturens television och TV-spel - så utgör skolan likväl en given referenspunkt.⁵ En central del av denna förmedling sker genom läroboken.

---

³ Børre, E. Johnsen, En ny learebokkultur?, *Utbildning och demokrati*, 1992:2.

⁴ Roy Rosenszweig & David Thelen, *The Presence of the Past. Popular Uses of History in American Life*, New York 1998 s. 20

⁵ Claus Bryld, *At formidle historie – Vilkår, kendtegn, formål*, Roskilde universitetsforlag: Roskilde 1999; Bernard, Eric, Jensen, *Historie – livsverden of fag*, Gyldendal: Köpenhamn 2003; Peter, Aronsson

Tidigare resultat - Svenska läroböcker, Ådalen och folkhemmet

I min tidigare forskning kring svenska historieböcker har jag utgått från händelserna i Ådalen 1931 där fem personer sköts till döds av en militär trupp och folkhemmet. Min slutsats blev att skotten i Ådalen efter 1970 blev en didaktisk berättelse om hur det såg ut i Sverige innan landet blev ett modernt folkhem.

Första gången folkhemmet finns med i en lärobok var 1952 och Ådalen nämns först 1958.⁶ Från att endast en lärobok före 1970 hade skrivit om Ådalen, så finns historien om dödsskjutningarna med i tio av elva läroböcker efter 1970. Det finns ett samband mellan Ådalen och folkhemmet så som de förekommer i läroböckerna. De båda begreppen ingår i en större historia. Ådalen berättar helt enkelt för oss hur det såg ut i Sverige innan det var folkhem, och folkhemmet berättar i sin tur hur det såg ut sedan.

En läromedelstext från 1979 får åskådliggöra hur ådalshändelserna framställs efter 1970.

”Trots de nya lagarna (om kollektivavtal) fortsatte motsättningarna att öka. Den främsta orsaken till detta var den ekonomiska kris med svår arbetslöshet som drabbade Sverige och övriga västvärlden i början av 1930-talet. Kulmen nåddes i och med händelserna i Ådalen 1931. Militär, som hade tillkallats för att skydda strejkbrytare, öppnade här eld mot ett demonstrationståg med strejkande arbetare. Fyra demonstranter och en flicka bland åskådarna dödades och många skadades. Följden av Ådalshändelserna blev att man gjorde en kraftansträngning för att förhindra ett upprepande. Resultatet blev det s.k. Saltsjöbadsavtalet 1938...Avtalet kom länge att framstå som en förebild för andra länder...”⁷

Slutsatsen blev att skotten i Ådalen blev ett begrepp som kom att ingå i större berättelser om hur det svenska samhället moderniserades. Ådalen blev i efterhandsperspektivet en viktig byggkloss som angav den historiska tolkningsramen och förståelsen av den svenska moderniseringsprocessen.

---

⁶ Gunnar Ander, Birger Beckman, Erik Holmberg, Arvid Persson, Wilhelm Tham, *Historien och samhället del II – Läro- och läsebok i allmän och svensk historia samt samhällskunskap*, A V Carlssons Bokförlag AB, Stockholm 1952, samt Gunnar Ander, *Historia – för den treåriga realskolan*, Norstedts, Stockholm 1958.

⁷ Börje Bergström (red.), *Historia 2*, Liber läromedel, Stockholm 1979, s. 77.

”Men skottens stora betydelse ligger kanske i historieskrivningens efterhandsperspektiv. I detta har Ådalen och de kaotiska borgerliga minoritetsregeringarna under 1920-talet ställts mot det fredliga och stabila Folkhemssverige efter krisuppgörelsen i mars 1933. *Därmed har skoten i Lunde hamn utgjort en viktig byggkloss när vi förklarar hur det moderna Sverige tog form.*”⁸

Det var först fram mot 1960-talets slut som folkhemmet för första gången sattes ifråga – nu från vänster; vad blev det av folkhemsvisionen. Kanske var det därför det blev viktigt att berätta historien om folkhemmet just vid 1970-talets ingång, kanske var det tidsandan som hunnit ifatt läromedelsförfattarna?

Det är tydligt hur läroboken är en återspeglning av idé-, kultur- och samhällsklimat och som först blir möjligt att tolka i relation till rådande samhällsförhållanden. I den följande studien tolkar jag amerikanska historieböcker för grundskolebruk.

En föränderlig kunskap - ”History Wars”.

Det pågår för närvarande en intensiv debatt i bl.a. de nordiska länderna sedan man i Danmark har infört en historisk kanon med ’fakta’ som elever ska känna till när de lämnar grundskolan med en tydlig tyngdpunkt på dansk historia.⁹ En diskussion med liknande förtecken hade startat i USA redan i början av 1980-talet. Kritikerna där hävdade att historieskrivningen i amerikanska läroböcker förlorat sig i ett gungfly på 1960-talet när olika grupper skulle skriva ’sin’ historia vilket gjorde att historieämnet fragmenterades. Berättelsen om nationen hade ersatts av en rad olika historier; en afro-amerikansk-, en kvinno-, eller en lesbisk historia. *New York Times* kallade resultatet för ”Humpty Dumpty of scholarship”¹⁰

---

⁸ Roger, Johansson, Roger, Johansson, *Kampen om historien. Ådalen 1931. Sociala konflikter, historiemedvetande och historiebruk 1931-2000*, Hjalmarson & Högberg, Stockholm 2001, s. 23, se också 451 f.

⁹ Senaste numret av *Historielärarnas förenings Årsskrift* för 2007 handlar om denna debatt. Utvecklingen mot en mer nationell historia har börjat långt tidigare i Europa, se exempelvis ”Sessionen *The Teaching of History: New Techniques, Textbooks and the Place of History in the Curriculum*”..19th Interantional Congress of Historical Sciences, Oslo 2000; *Western Historical Thinking. An intercultural Debate* (ed Jörn Rüsen). Berghahn Books, New York 2002

¹⁰ Joseph, Moreau, *Schoolbook Nation, Conflicts over American History Textbooks from the Civil War to the Present*, The University of Michigan Press, Ann Arbor, 2003 s. 1f.

Flera amerikanska historiker har dock ifrågasatt riktigheten i den kritik som hävdar att amerikanska läroböcker före 1960 varit skriva som synteser och i stor konsensus. Bilden stämmer inte – möjligtvis med kalla krigets 1950-tal som ett tydligt undantag. Och kanske är det i just 1950-talets undantag kritikerna tagit sitt egentliga avstamp. Två amerikanska historiker har med startpunkt i 1880-talet tematiserat konflikterna kring de amerikanska läroböckerna. Genom att använda begreppet tidsanda - läroböcker är känsliga för strömningar i tiden - för att tolka läroböcker har de funnit viktiga brottpunkter i 1890-, 1920-, 1930- och 1960- talens amerikanska historieböcker.

Skolboksdebatten får sin särprägel i USA genom att religionsfrågan varit ständigt närvarande och särskiljande.¹¹ Det är också iögonfallande hur frågor om etnicitet, religion och klasskonflikter kopplats till nationen och egentligen till den mest fundamentala frågan; om vem som är amerikan. Enligt Moreau finns ingen rak linje från en traditionell amerikansk historieskrivning till en motsvarande 'revisionistisk'. I stället har myterna i det amerikanska samhället kontinuerligt omförhandlats när de kämpat om utrymmet i läroböckerna; från 1840-talets berättelse om den protestantiska nationen till 1950-talets judisk-kristna pluralism med ett välkomnande av flyktingar; och från berättelsen om den anglo-saxiska rasens överlägsenhet som under 1930-talet ersätts av en berättelse om den amerikanska nationen som en "...melting pot of European immigrants o.s.v."¹²

Jonathan Zimmerman följer i sin framställning 1900-talets konflikter via den antisocialistiska kampanj som börjar avklinga under 1920-talets då fackföreningar och olika etniska grupper börjar ställa krav på att läroböcker också ska behandla sociala och ekonomiska frågor. Kraven fick anglo-saxiska 'patriotiska' ledare att upprört tala om "anti-amerikanism" och "socialistisk propaganda."¹³ Fokuseringen på klass - inte minst efter kraschen på Wall Street - gjorde att själva definitionen av vad som var 'amerikanskt' kom att skrivas om och konflikttemat förflyttades till sociala frågor.¹⁴ Höger-lobbyn började nu en jakt på 'Red books' och 'kommunistiska' lärare i klassrummen:

---

¹¹ Jonathan, Zimmerman, *Whose America? Culture Wars in the Public Schools*, Harvard University Press, Mass, and England 2002. s. 218 ff.

¹² Joseph, Moreau, *Schoolbook Nation, Conflicts over American History Textbooks from the Civil War to the Present*, The University of Michigan Press, Ann Arbor, 2003, s. 334 f.

¹³ Jonathan, Zimmerman, *Whose America? Culture Wars in the Public Schools*, Harvard University Press, Mass, and England 2002, s. 26.

¹⁴ Jonathan, Zimmerman, *Whose America? Culture Wars in the Public Schools*, Harvard University Press, Mass, and England 2002. s. 59.

”’Americanism’ became defined less by ethnicity than by an economic system: capitalism. Any mention of the system’s failures might undermine children’s commitment to the nation, making them easy prey for ‘communist’ seduction. During these same years, indeed, anticommunism replaced ethnic xenophobia as the central theme of American text activism.”¹⁵

Vid 1940-talets slut blir det ännu en reaktion, nu mot vad olika patriotiska grupper betraktade som New Deal-erans kommunism. Nu blev välfärdsstaten och FN de nya måltavlorna som läroböckerna skulle rensas från och de misstänkta begrepp var ”collectivism” och ”internationalism.”¹⁶

Vad som nu hände kan förklaras med styrkan i kalla krigets och McCarthys USA som under en period förefaller skapa en koncensus i amerikanska läroböcker. Flera läroböcker rensas ut och både förlag och läromedelsförfattare sätts under stark press i omfattande nationella kampanjer. Även tidigare framgångsrika läromedelsförfattare blev ytters försiktiga eller tvingades att sluta skriva.¹⁷ Reaktionen på kalla krigets definition av Amerika eller ’amerikansk’ blir synlig vid 1960-talets mitt och hämtar nu sin kritik ur en växande ”civil-rights movement”.¹⁸ Kritiken växer i styrka genom att färgade också börjat vinna inflytande i exempelvis skolstyrelser. Zimmerman periodiserar den följande historiestriden under rubriken ”Black Activism, White Resistance, and Multiculturalism.”¹⁹

Vad 1980-talets konservativa reaktion krävde var således en återgång till en koncensus och en historiebok eller undervisning som kritikerna hävdade funnits före ’civil-rights rörelsens’ genombrott, men som både Zimmerman och Moreau menar aldrig egentligen existerat.

Första maj, Haymarket och amerikanska läroböcker

---

¹⁵ Jonathan, Zimmerman, *Whose America? Culture Wars in the Public Schools*, Harvard University Press, Mass, and England 2002. s. 60.

¹⁶ Jonathan, Zimmerman, *Whose America? Culture Wars in the Public Schools*, Harvard University Press, Mass, and England 2002. s. 83 ff.

¹⁷ Jonathan, Zimmerman, *Whose America? Culture Wars in the Public Schools*, Harvard University Press, Mass, and England 2002. s. 94 ff.

¹⁸ Jonathan, Zimmerman, *Whose America? Culture Wars in the Public Schools*, Harvard University Press, Mass, and England 2002. s. 113 f.

¹⁹ Jonathan, Zimmerman, *Whose America? Culture Wars in the Public Schools*, Harvard University Press, Mass, and England 2002. s. 107.

Bakgrunden till min undersökning och för att förstå historieskrivningen i amerikanska läroböcker är ett fredligt protestmöte mot polisens beskjutning av strejkande arbetare som höll på att avslutas Haymarket Square i Chicago den fjärde maj 1886. Någon kastade en bomb mot de plötsligt angripande poliserna. Det är fortfarande okänt vem som kastade bomben, om det var någon av deltagarna eller polisen själv.

I en starkt ifrågasatt rättegång mot åtta av Chicagos tongivande arbetarledare döms fem till döden genom hängning den 11 november 1887 (en av de dödsdömda dör under mystiska omständigheter i cellen) och tre till livstids fängelse för "conspiracy" d.v.s egentligen för att vara anarkister. Rättegången fick en enorm internationell uppmärksamhet och arbetarrörelsen över hela världen kom under lång tid att högtidlighålla minnet av de dömda "Martyrerna från Haymarket".

Bakgrunden utgjordes av en omfattande kampanj i USA första maj 1886 för åtta timmars arbetsdag och därför kom snart de dömda arbetarledarna att bli en del av traditionen kring första maj. Inte minst sedan en arbetarkongress kongress i Paris 1889 efter förslag från en amerikansk delegat gjort första maj 1890 till den internationella arbetarrörelsens manifestationsdag.

Det är en berättelse som bar på en rad dramatiska berättelser och uppseendeveckande händelser om mod, omöjlig kärlek, fejkade rättegångar och ond bråd död, så också av den anledningen har händelserna i Chicago fortsatt att beröra människor över hela världen och fånga deras uppmärksamhet.

Historikern James Green tecknar en förklaring till att händelserna har stor livskraft också i dag när han skriver:

"The memory of Haymarket haunted the national consciousness for decades because...it raised almost every fundamental question of our political and social system' [and] challenged, like no other episode in the nineteenth century, the image of the United States as a classless society with liberty and justice for all."²⁰

---

²⁰ James, Green, *Death in the Haymarket. A story of Chicago the first labor movement and the bombing that divided gilded age America*, Pantheon Books, New York 2006, s. 12.

Historikern Carl Smith förklarar varför händelserna på Haymarket Square inte tystnar genom att hänvisa till vårt historiemedvetande:

“The passion that characterized the discussion of the meaning of urban life in this period reveals how important the establishing of imaginative control over the city was thought to be.”²¹

Amerikansk arbetarrörelse i läroböcker – en vandring genom hundra år

Mitt källmaterial utgörs av 74 läroböcker i historia för skolbruk men detta är inte platsen för att göra en systematisk genomgång av dessa, utan här vill jag endast teckna några breda penseldrag för att synliggöra förändringarna.

De läroböcker som kom ut i direkt anslutning till händelserna på Haymarket färgas av det medlidande och de bekymmer många hyste för fattigdomen och konflikterna på arbetsmarknaden. Ett sådant exempel är *History of the United States* från 1888

“Throughout the land mechanics and laborers of all classes had formed Union-organizations for controlling hours of labor and daily pay, and for taking care of sick or unfortunate members.”²²

Efter bomben på Haymarket minskar förståelsen för de radikala arbetarna och förbyts i en panik vilket är tydligt i en lärobok av D. H. Montgomery.

”In Chicago forty thousand men left their employments...Processions of strikers, ten thousand strong, , marched through the streets, - in some cases, with all the precision of movement of a body of highly drilled troops...- an Englishman – urged the most violent measures. [At Haymarket] ...some one threw a dynamite bomb at the police...then drew revolvers, and fired on the police....The ringleaders of the mob were arrested, and brought to trial. All but one were of foreign birth. They belonged to

---

²¹ Carl, Smith, *Urban disorder and the shape of belief, The Great Chicago Fire, the Haymarket Bomb, and the Model Town of Pullman*, Chicago, London 1995, p.7

²² *History of the United States*, State Board of Education California, Sacramento California, 1888, s. 364 f.

a small but dangerous class calling themselves Anarchists. The object of the Anarchist is to overthrow all forms of government, either by peaceable means, or...by murder, and the destruction of property.”²³

Berättelsen som byggs upp av att farliga anarkister med utländsk bakgrund har fått många arbetare med sig och hotar nu inte endast polis och allmänhet med bomber, utan hela samhällsordningen och den privata egendomen. Berättelsen kommer med viss variation att återges i en rad läroböcker under perioden. Den tematik som Montgomery lyfter fram där oroligheterna på grund av den tilltagande radikalismen läggs på nyanlända immigranter som saknar de inföddas känsla för amerikanska traditioner och seder kommer att återfinnas i en rad läroböcker fram till 1920-talets slut.²⁴

Depressionen och misstron mot 'Big buisness' möjligheter att lösa massfattigdomen och New Deal-erans nya visioner om samhälleliga satsningar och organisation av arbetsmarknaden är tydliga i 1930-talets läroböcker. Ett nytt ämne gör entré – Social Studies.²⁵ Med ett förändrat fokus i läroböckerna till ekonomi och arbetsmarknad förändrar också den konservativa lobbyn sin kritik mot läromedelsförfattarna; 'Amerikan' definieras inte längre utifrån etnicitet utan av hållningen till det kapitalistiska systemet så att främlingsskräcken ersätts av antikommunism.²⁶

Jämför vi därför beskrivningen av arbetarledarna i Montgomerys lärobokstext med en mer liberal New Deal tradition mot 1930-talets slut är skillnaden stor. Grundtemat i den senare boken är att ”the United States is not only the richest nation, but for many years its working people have received higher wages and lived comfortably than those of any other country.”²⁷ Det är koncensus, inte konflikter som format det amerikanska samhället. I ett sådant perspektiv har inte Haymarket och anarkism någon funktion att fylla i historieskrivningen.

---

²³ Montgomery, D.H., *The leading facts of American history*, Ginn & Company, Publishers, Boston 1902, s. 365 f.

²⁴ Joseph, Moreau, *Schoolbook Nation, Conflicts over American History Textbooks from the Civil War to the Present*, The University of Michigan Press, Ann Arbor, 2003, s. 150 f, 334 f. Albert Hart, professor vid Harvard University kopplar i sin lärobok, *History of the United States* samman anarkism med de icke välkomna till USA; ”... convicted of crime, lunatics, people who can not support themselves, contract laborers..., polygamists, people with contagious diseases, openly immoral persons, and anarchists.”

²⁵ Jonathan, Zimmerman, *Whose America? Culture Wars in the Public Schools*, Harvard University Press, Mass, and England 2002, chapter 3.

²⁶ Jonathan, Zimmerman, *Whose America? Culture Wars in the Public Schools*, Harvard University Press, Mass, and England 2002, s. 60.

²⁷ Eugene, C. Barker, William, E. Dodd, Walter P. Webb, *Our Nation Grows Up*, Row, Peterson and Company, New York, Evanston, San Francisco, 1938, s. 331.

Istället får stora och välkända personligheter – samhällsbyggarna - utrymmet. Amerikanska LO:s (AFL) president får ett eget kapitel: ”Samuel Gompers, The Greatest American Labor Leader.”²⁸ Berättelsen nedan om Gompers livsöde är samtidigt en didaktisk berättelse om samhällsutvecklingen i USA.

Gompers föddes i en fattig men harmonisk arbetarfamilj i England och kom med sin familj som immigrant till New York där han som fjortonåring började arbeta som cigarmakare. Från sin första arbetsdag vid tio års ålder fram till sin död sextio år senare gjorde han en vuxen mans dagsverke. Gompers blev tidigt medlem i Cigar Makers Union och började studera hur arbetarna skulle få ett bättre och lyckligare liv. Därför bildade han *American Federation of Labor* där han under trettiosju år valdes president. När arbetarna slutit sig samman blev arbetsförhållandena i USA efterhand bättre och hälsosammare, arbetsdagen kortades och lönerna ökade så att arbetarna kunde ge sina barn en utbildning och sin familj ett gott hem.

”Mr. Gompers was happy to see the condition of the working people so much improved, but he was never satisfied. He kept on working...[and]...did a great deal to help make the working people of the United States happier and more comfortable than the workers in any other country.”²⁹

Berättelsen om Gompers är samtidigt en berättelse om den amerikanska drömmen; genom hårt arbete har även den fattigaste immigrant en möjlighet att lyckas; och om hur ’amerikanerna’ i samarbete skapat ett välstånd och en lycka som är större än någon annanstans på jorden. På så vis blir berättelsen om den fattige pojken från England - Samuel Gompers - också en allegorisk berättelse om hur det fattiga landet stigit fram och blivit det främsta och rikaste i världen.

I en sådan narration finns inget utrymme för de marxistiska studiecirkel där Gompers deltog eller att Gompers krävde att de dömda anarkisterna från Haymarket skulle benådas till skillnad från andra fackliga ledare. Det finns en underliggande berättelse om ”att-vi-sitter-alla-i-samma-båt” som understryks genom kapitlets instuderingsfrågor:

---

²⁸ Eugene, C. Barker, William, E. Dodd, Walter P. Webb, *Our Nation Grows Up*, Row, Peterson and Company, New York, Evanston, San Francisco, 1938, s. 262 ff.

²⁹ Eugene, C. Barker, William, E. Dodd, Walter P. Webb, *Our Nation Grows Up*, Row, Peterson and Company, New York, Evanston, San Francisco, 1938, s. 265 f.

”// 3. Find out how many of the fathers of the pupils in your class belong to labor unions or employ men who belong to unions. List the names of these unions to see whether or not there are many different unions represented. //”³⁰

Fortsätter vi genomgången får Haymarket en nygammal aktualitet med kalla krigets retorik och Haymarket kopplas återigen samman med utländska anarkister. De tre livstidsdömda anarkisterna hade 1893 benådats av Chicagos dåvarande guvernör – Altgeld. När senator Hubert Humphrey drygt sextio år senare tecknar historien om Haymarket i ett förord blir Altgeld återigen en ’alien’ och som sådan förräder han sin klass:

“When the ambitious John Peter Altgeld, who had been brought from Germany as an infant, moved to Chicago in the seventies, he found a host of equally determined young men from immigrant backgrounds in common search for wealth..Altgeld...continued to work most naturally with men of his kind. It was always easier to cooperate with George Schilling, the socialist labor leader, or with Chicago’s Irish bosses than with the city’s comfortable elite...Governors pardon for the German anarchists...for the Haymarket bombing, contributed to the rapid decline of his fortune later in the nineties. Altgeld fell as he had raised a self-conscious, second-generation immigrant.”³¹

Historieboken och en didaktiserad lärarutbildning

Det är tydligt att det inte funnits en tidlös och oföränderlig *Historiebok* höjd över tidens värderingar. I stället har läroboken snarast fungerat som en välpolerad spegel till dessa i både Sverige och USA.

Vad betyder då exemplet med de föränderliga läroböckerna för en lärarutbildning? Detta betyder att de blivande lärarna måste arbeta med ett didaktiserat förhållningssätt. I Malmö ledde detta till fördjupade ämnesstudier genom en ny konstruktion av huvudämnen med en tydlig interaktion med samhället omkring oss. *Historievetenskap och lärande* är ett exempel på ett sådant huvudämne. Som sin första kurs läser blivande historielärarna ”Våra svenska

---

³⁰ Eugene, C. Barker, William, E. Dodd, Walter P. Webb, *Our Nation Grows Up*, Row, Peterson and Company, New York, Evanston, San Francisco, 1938, s 267.

³¹ “Preface” by Hubert H. Humphrey, Max M. Kampelman, *The Communist Party vs. The C.I.O. A study in power politics*, Fredrick A. Praeger, New York 1957, s. 51.

1900-tal” i pluralis. Kursen bygger på att studenterna ställer läroböckernas berättelser mot de intervjuer studenterna gör med sina äldre släktingar. Redan i sin första uppsats skriver de blivande lärarna alltså in sig själv i historien. Men detta ställer också nya krav och utmaningar på en lärarutbildning både i grundutbildning och i forskarutbildning, och inte minst för hur vi vill att dessa ska samspela.

Även om kanalerna för historieförmedling således har blivit flerfaldigade bl.a. genom ett ökat utbud inom televisionen, och det finns många som minns den tid med saknad då Hylands hörna och bröderna Cartwright var det givna samtalsämnet efter lördagskvällen.³² Men kvar finns Tv-apparaten, Tv-soffan, Tv-kannan och löpsedlarna om programmen dagen efter. Under samma tid har också berättelserna i historieboken bytts ut ett flertal gånger. Men historieboken behåller fortfarande sin roll i klassrummet.³³

---

³² Roger, Johansson, “Historia som fakta? Historia som minne? Historia som framtid?”, *Medeltid på tevetid – en dokusåpas historiedidaktik*, Anders, Högberg, Håkan Kihlström (red.), Malmö 2005

³³ Lars, Berggren, Roger, Johansson, *Historiekunskap i årskurs 9. Nationella utvärderingen av grundskolan 2003 (NU03)*, Educare, Lärarutbildningen, Malmö högskola, Malmö 2006